

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РИЗИК ПІДГОТОВКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК СКЛАДОВА РИЗИКУ СЕРЕДОВИЩА КОНТРОЛЮ В АУДИТІ

В умовах глобалізації економічних процесів у поєднанні із масштабами цифрової обробки даних особливої гостроти набуває проблема ідентифікації та оцінки впливу інформаційного ризику на достовірність фінансової звітності. А отже, при здійсненні процедур оцінювання середовища внутрішнього контролю під час аудиту необхідно враховувати його можливий вплив.

Визнаючи глибину наповнення інформаційного ризику щодо впливу на показники фінансової звітності, дослідники трактують його дещо по-різному. Інформаційний ризик розглядають як ймовірність настання випадкової події в інформаційній системі підприємства, що зумовлює порушення її функціонування, зниження якості інформації до недопустимого рівня, в результаті чого підприємство зазнає збитків; ототожнюють інформаційний ризик з ризиком інформаційної безпеки [1]; визначають загрозу його прояву у прийнятті помилкового рішення на її підставі [2].

На наш погляд, вивчення інформаційного ризику вимагає узагальнення першоджерел його виникнення: інформаційний ризик користувача; інформаційний ризик підготовки; інформаційний ризик професійних ІТ-технологій в сфері ведення обліку, складання звітності, уявлення (передачі) звітності [3]. У системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності найбільш часто проявляється інформаційний ризик підготовки. Це ймовірність того, що бухгалтер допустив помилки та неточності при відображенні операцій в системі обліку та фінансової звітності. Адже, помилки є невід'ємним чинником роботи з обліковою інформацією.

Підвищенню ймовірності настання інформаційного ризику сприяють об'єктивні та суб'єктивні чинники. В умовах реформування національної системи обліку та звітності нормативна база стає динамічною, а її оновлені положення не одразу узгоджуються із практикою в інших сферах управління. Із ускладненням економічних відносин з'являються нові об'єкти обліку (наприклад, інтелектуальний капітал, міжнародні фінансові активи, нематеріальний «товар», віртуальна валюта тощо), щодо яких досі відсутні нормативні інструктивні документи. Регламентація складання звітності за МСФЗ вимагає розширення діапазону облікових оцінок, елементів облікової політики. А отже, створюються підстави для потенційної помилки у виборі раціональних положень облікової політики, їх узгодженні із практикою за національними стандартами бухгалтерського обліку. І дедалі актуальними залишаються правові колізії в питаннях регулювання обліку та звітності, що знаходить віддзеркалення у судовій практиці.

Система управління не має впливу на вищеназвані фактори, що потенційно формує підґрунтя для дії інформаційного ризику підготовки. Багатим є спектр внутрішніх передумов виникнення інформаційного ризику підготовки. Зокрема, відсутність затверджених посадових інструкцій призводить до дублювання посадових обов'язків, некоректності меж професійної відповідальності. Недотримання графіку документообороту обумовлює погіршення якості внутрішнього контролю достовірності даних у первинних документах. Недостатній професійний досвід бухгалтера створює умови для помилок у кореспонденції рахунків, правильності визначення сум ПДВ, ТЗВ, калькуляції собівартості тощо.

Окремо слід досліджувати випадки, коли створення умов для виникнення інформаційного ризику підготовки має навмисного характер і межує з категорією шахрайства в аудиті. Наприклад, завідомо неправдиве відображення показників доходів для отримання кредиту; заниження суми прибутку до оподаткування.

Ознаками, що ідентифікують факт настання (прояву) інформаційного ризику підготовки є «незакриття» бухгалтерських рахунків наприкінці звітного періоду, не отримання «рівності трьох пар підсумків» оборотно-сальдової відомості, «зависання» дебіторської заборгованості, дублювання операцій в обліку, відсутність підтверджуючих документів, неякісне оформлення документів, котрі є підставою для відображення операції в системі обліку і звітності.

Напрямами зниження інформаційного ризику підготовки фінансової звітності можуть бути: систематичне підвищення кваліфікації облікового персоналу; науково обґрунтований вибір елементів облікової політики; побудова органічної системи управлінських комунікацій, що узгоджується із розподілом посадових обов'язків, прийнятим документооборотом; застосування належних заходів інформаційної безпеки; своєчасне оновлення автоматизованих інформаційних систем.

Підприємство може обрати політику свідомого та об'єктивного прийняття інформаційного ризику підготовки фінансової звітності. Як правило, ця стратегія стосується великих компаній, на яких створюється відділ аналізу ризиків. В рамках обраної управлінської політики досліджуються умови виникнення ризику, тригери, здійснюється загальна оцінка впливу, розробляються критерії прийняття ризиків та їх наслідків, можливості нейтралізації.

Щодо застосовування політики уникнення ризику, або його перенесення на інші аспекти управління, то враховуючи специфіку інформаційного ризику підготовки, це може негативно позначитися на усіх напрямках управління.

Список використаних джерел:

1. Белоконь Д. С. *Процесс управления рисками информационной безопасности* / Д. С. Белоконь, И. В. Федулова // *Научные труды Национального университета пищевых технологий*. – 2016. – Т. 22, № 6. – С. 84-91.
2. Харламова О. В. *Архитектура Примечаний к МСФО-отчетности* / О. В. Харламова // *Бизнес Информ*. – 2015. – № 8. – С. 188-193.

УДК 657.635

Шульга С. В.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту та підприємництва
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Щирська О. В.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту та підприємництва
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

В умовах впровадження концепції сталого розвитку економіки однією з передумов забезпечення фінансової стабільності країни є ефективне функціонування ринку аудиторських послуг як гаранта достовірності фінансової звітності та відповідності міжнародним вимогам. Прийняття закону України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” від 21.12.2017 р. № 2258-VIII з метою гармонізації національного законодавства у сфері аудиторської діяльності із законодавством Європейського Союзу, призвело до зміни інституційної структури ринку аудиторських послуг. Встановлення нових нормативно-правових засад здійснення аудиторської діяльності зумовлює формування оновленого законодавчого середовища здійснення аудиторської діяльності, а також призводить до диференціації аудиторських послуг з врахуванням інтересів замовників.

У вузькому значенні поняття “ринок” трактується як сукупність певних взаємовідносин з обміну між суб’єктами ринку, і як структури, що дозволяє його здійснювати. Під поняттям “ринок аудиторських послуг” слід розуміти систему економічних відносин спрямованих на задоволення потреб споживачів шляхом надання послуг в нематеріальній формі суб’єктами аудиторської діяльності у відповідному економічному та нормативно-правовому середовищах.

Структура ринку аудиторських послуг через призму законодавчих змін може бути охарактеризована в інституціональному та територіальному аспектах. В інституціональному аспекті ринок аудиторських послуг слід розглядати як: інститут; сукупність інституцій та окремих елементів, які забезпечують безперервну, динамічну та стабільну основу функціонування ринку аудиторських послуг. Відповідно інституціональні структури аудиту забезпечують впорядкування та формують обмеження відносин між суб’єктами аудиторської діяльності.

Залежно від територіальної ознаки ринок аудиторських послуг можна поділити на: